

החובה לשאת ולתת באמונה

העבודה מוגשת בחסות נוער שוחר משפט עברי

הקדמה אישית

בחרתי בנושא: החובה לשאת ולתת באמונה, מפני שנושא זה מאוד נוגע לי מבחינת אמונה, נולדתי למשפחה עם אמונה חזקה בבורא עולם, כל עניין הדת אצלנו בבית הוא מאוד משמעותי ואני אישית מאמינה שכל מה שאנו מקבלים בעולם זה הוא אך

ורק מבורא עולם, ה' הוא כל יכול, הוא רואה מה שאנו לא רואים, והוא ברגע אחד יכול להפוך את כל לטובה!

זאת ועוד המטרה שלי בעבודה היא להוביל לדעת קהל בנושא המדובר מכיוון שהוא מאוד חשוב לי וזהו לא סתם נושא אנו חיים אותו ביומיום שלנו וצריכים להתנהל על פיו.

לפי דעתי האדם המאמין בבורא עולם הוא קודם כל בן אדם, שישלו ערכים כבוד, שקט נפשי ורוחניות בנוסף אני חושבת שהדבר הכי חשוב זה עשיית צדק חברתי ואישי, שהכול יהיה מוסרי.

אני מקווה שהעבודה שלי תשנה אצל אנשים משהו בתפיסתם האישית ותוביל את העבודה שלי לעבודה משמעותית.

תוכן עניינים

מבוא.....מס' 4

גישת המשפט העברי.....מס' 5

גישת המשפט הישראלי.....מס' 13

ההשוואה בין גישת המשפט העברי לבין הישראלי.....מס' 16

ביבליוגרפיה.....מס' 17

מבוא

"לשאת ולתת באמונה" אלו הם החובות המוסריות המוטלות על האדם, מעל ומעבר למה שכוח ביד בית דין לכפות עליו. יתר על כן, מעל הדרישות המוסריות שיסודן בעשיית צדק חברתי ואישי, ישנן דרישות נוספות ונעלות יותר מהאדם הנובעות מאמונתו בבורא בעולם ובהכרה שכל מה שיש לו ניתן לו מבורא עולם.

אמר רבא: בשעה שמכניסים אדם לדין, אומרים לו: נשאת ונתת באמונה? קבעת עתים לתורה? עסקת בפריה ורבייה? צפית לישועה? פלפלת בחכמה? הבנת דבר מתוך דבר?

דברי חז"ל מעידים על המשקל הכבד הניתן בבית דין של מעלה למשאו ומתנו של אדם שיהיה באמונה, שהרי שאלה הזו היא הראשונה בסדרת השאלות שנשאל האדם בבואו לפני בית הדין.

החשיבות המודגשת בחובות אלה זהו המשא ומתן באמונה, "הישר בעיניו תעשה" - כאן מדובר על המשא ומתן.

כל הנושא ונותן באמונה ורוח הבריות נוחה הימנו, מעלה עליו הכתוב כאילו קיים כל התורה כולה - הרי שמשא ומתן באמונה אינו דבר של מה בכך, אלא כל עיקרי התורה תלויים בכך, כל מי שמקיים את המצווה הזו כהלכתה כאילו קיים כל התורה כולה ומכאן ניתן להסיק שהאדם המזלזל בעניין זה כאילו זלזל בכל התורה כולה!

גישת המשפט העברי

גישת המשפט העברי רואה את החובה לשאת ולתת באמונה כחלק בסיסי ויסודי בדיני החוזים, ובלשונו: " לחובה מוסרית זו של משא ומתן באמונה מרובה חשיבות בראש ובראשונה לגבי הסכמים בשלבי היווצרותם, כלומר לגבי הסכמים שעדיין לא נגמרו ולא קיבלו תוקף חוקי".

במשפט העברי מופיע המושג משא ומתן באמונה, אך משמעותו של מושג זה במשפט העברי הוא בתחום המוסרי דתי ללא נפקות משפטית של מתן סעד של אכיפה או פיצויים.

כך למשל נאמר במכילתא, פרשת בשלח מסכתא דויסע:

" כל מי שנושא ונותן באמונה ורוח הבריות נוחה הימנו, מעלים עליו כאילו קיים כל התורה כולה".

במסכת שבת:

אמר רבא: בשעה שמכניסים אדם לדין, אומרים לו: נשאת ונתת באמונה? קבעת עתים לתורה? עסקת בפריה ורבייה? צפית לישועה? פלפלת בחכמה? הבנת דבר מתוך דבר?

כאמור, דברים אלה מתחום החובה המוסרית-דתית שבהנהגתו של אדם, ובמפורש מושג זה להוראה שאין לה נפקות משפטית. כך למשל נקבע לעניין הסכם שבין שני צדדים שטרם הגיע לשלב של תוקף משפטי מחייב, שמן הראוי שהצדדים ימלאו אחריו כדי שלא ידבק הפגם המוסרי של "מחוסר אמונה".

"הנושא ונותן בדברים בלבד הרי זה ראוי לעמוד לו בדבורו, וכל החוזר בו בין לוקח בין מוכר, הרי זה ממחסרי אמונה ואין רוח חכמים נוחה הימנו"

ישנם עוד פסוקים המבינים מתוכם את החובה לשאת ולתת באמונה, דברים
המהרש"א בספר צפניה פרק ג' פסוק י"ג:

"שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב ולא ימצא בפיהם לשון תרמית כי
המה ירעו ורבצו ואין מחריד"

חובה זו לשאלת ולתת באמונה, לא לדבר כזב ולא ליצור מצב שבו לשון תמצא
תרמית, מכאן נובעת המסקנה שצריך לדבר אמת ולהאמין בה' ולתת מידע
עדכני ומוסרי שיש אנשים שלא פועלים כך.

על פי אליהו רבה, הדרישה לשאת ולתת באמונה, משמעותה היא שעל האדם
להיות כנה ואמיתי באופן מוחלט וללא פשרות. חלק מדרישה זו הוא החיוב
לקיים הבטחות. במקום להבטיח ולקוות שהכול ילך כשורה ויוכל לעמוד
בהבטחתו, חובה על האדם לקחת בחשבון את התקלות והקשיים העלולים
לצוץ, ולנסח את ההבטחה בצורה שתמנע את הצורך בתירוצים המסבירים
מדוע ההבטחה לא קוימה. עדיף לא להבטיח או להבטיח פחות, מאשר להבטיח
ולא לקיים .

כמו כן, הדרישה ממי שנושא ונותן באמונה, היא להיות הגון ולומר בתחילה את
מחשבתו וכוונתו האמיתית, ולא לומר בתחילה דברים שאינו מתכוון לעשותם,
גם כשכוונתו להעמיד דברים על דיוקם לאחר מכן. לדברי ה"אליהו רבה", יש
סייעתא דשמיא (סיוע משמים) מיוחדת לאדם העומד בדבורו ומקיים הבטחותיו.
גם במקרה שאמר דבר בכוונה שיובן בדרך אחת, אך חברו הבין זו בצורה שונה
וכהבטחה לדבר שהמבטיח כלל לא התכוון אליו, גם אז יעזרהו הקב"ה שדבריו
יקוימו לפי הבנת החבר, כדי שחלילה לא יחשוב שהוא אינו עומד בהבטחותיו,
ככתוב "רגלי חסידיו ישמור" (על פי שמואל פרק א')

בנוסף לכך הוא מוסיף ואומר שהאדם הנושא ונותן באמונה המבטיח לחברו לעשות לו איזה טובה או איזה שירות הנותן לו במתנה מחויב להיות נאמן בדיבורו.

ואם הוא חייב לחברו לפרוע לזמן, יאריך הזמן בתחילה כדי שלא יצא שקרן. כשימכור אדם סחורתו, לא ישבח אותה יותר מדי, וכשיקנה לא יפליג בגנותה, וכל הדובר אמת בלבבו ואינו רוצה לשקר בדיבורו, דבריו מתקיימים אף שלא יתכוון להם, שנאמר: "ותגזר אומר ויקם לך" (על פי איוב) יאמר בפעם ראשון סוף דעתו, הן במשא ומתן והן בהלוואה, הן במקח וממכר, וירגיל המתעסק עמו לזה ולא ישנה את דבריו.

זאת ועוד על פי רד"ק, הוסיפו לחובה זו את המשא ומתן באמונה שזהו מושג מאוד משמעותי וחשוב, לדעתו אפילו אם לא אמר שיעשה דבר כלשהו, אלא רק חשב לעשות מעשה, הרי שחובת המשא ומתן באמונה היא לקיים אף את מחשבתו (תהילים ט"ו)

"ודובר אמת בלבבו"- האדם שדובר אמת לעולם לא ימצא שקר בדבריו, והאמת שידבר לפי הלב שלו כי אינו אומר אחד בפה ואחד בלב, המסקנה הנובעת זה שלא צריך לומר דברים שקריים להגיד אפילו מה שחושב מקיים, וישים אמת מחשבתו.

בספר "כד הקמח" אליהו כתב:

כל המצוות שאנו מקיימים תלויות אך ורק באמונה, שאם אין האדם מתנהג באמונה עם חבריו בכל דבריו או במשאו או במתנו או בשותפות שיש לו עמו: הינו חסר אמונה בהקב"ה. ועל זה אמר דוד המלך: כי הזוכה לגור באוהלו של הקדוש ברוך הוא ולהיות במחיצתו ולשכון הר קדשו, הוא מקיים מצוות הללו, וזהו שאמר: ה' מי יגור באוהלך, זה בית המקדש שלמטה, שנקרא אוהל כשהוא בנוי.

דבריו מאירים ומבהירים את החשיבות הרבה של חובת האמינות. החיוב להיות אמין במשא ומתן, יסודו הוא בחובה הבסיסית של כל יהודי להאמין באמונה

שלימה בבורא העולם. אדם המאמין בה' ללא פקפוק, יודע שכל מה שיש לו וכל פרנסתו היא מאת הקב"ה. אם אכן זאת אמונתו של האדם, הרי שאין שום צורך להתנהג שלא באמינות, שכן הליכה בדרכי מרמה לא תועיל כלום ולא תוסיף לפרנסתו. אמנם האדם חייב להשתדל ולעשות מאמצים לפרנסתו, אך בסופו של דבר הכול ניתן לו מבורא עולם: וכל מה שירוויח, נגזר משמים. אין כל צורך להתנהג שלא באמינות, שכן התנהגות כזו בוודאי לא תרבה את פרנסתו, כנגד רצונו של הקב"ה. אדם החושב שירבה נכסיו על ידי תחבולות ובחוסר אמינות, מוכיח בכך שהוא לוקה בחוסר אמונה בה.'

על פי רבנו בעל "כד הקמח", שאלת משא ומתן באמונה, מקיפה בתוכה את עיקרי האמונה בהקב"ה, ולמעשה משמעותה היא: האם אכן האמנת בהקב"ה? התשובה המצויה ביותר לשאלה זו, שהיא גם הוכחה ברורה, טמונה במשאו ומתנו של האדם, שהרי הוא עוסק בכך כל היום. לפי זה, לא ייתכן שהאדם אכן יחשיב עצמו כמאמין גמור בהקב"ה, אם לא נושא ונותן באמונה, למרות שייתכן מאד שמקפיד ומחמיר על עצמו בהרבה מצוות אחרות.

ה"כד הקמח" מאריך שם בהמשך דבריו ומסביר את דברי הגמרא (מכות כד). "בא חבקוק והעמידן על אחת, שנאמר (חבקוק ב ד) 'וצדיק באמונתו יחיה'". וזה לשונו:

ולמדנו מכל זה שכל המצוות כולם נכללות באמונה, ואמונה עיקר כל המצוות, ועם האמונה יחיה לחיי עולם ולכך אמר "וצדיק באמונתו יחיה". וכל עיר שמתנהגים שם באמונה, עוונותיה נמחלים.

ובדבריו שם מסביר עוד: כיוון שהבורא הוא אחד, וכל מהותו היא אמת, הרי שהאדם חייב להתדמות לבוראו ולכן אף הוא חייב לכוון את כל פעולותיו אל האמת ולדבוק במעשי ה'. ואם חלילה אינו עושה כן, הרי שבמעשיו אלו מתרחק ומתנתק מהבורא יתברך.

ובפרק הדין בנושא האמונה, כתב "כד הקמח" דברים מפורשים בנושא זה :

ומכלל האמונה הוא, האדם שאוהב את האמת ושיבחר ושידבר בו... ובא הכתוב הזה להזהיר את הבריות שיהיו טהורים בדיבורם, שלא ידברו אלא אמת. אפילו בסיפור דברים, אף על פי שאין הסיפור ההוא עיקר ואינו מעלה ואינו מוריד, ואין צריך לומר במשאם במתנם, שיש להם לעסוק באמונה, ולעמוד בדיבורם ושיהיה הן ולא שלהם אמת, וכמו שדרשו חז"ל (מתוך ויקרא י"ט) איפת צדק והין צדק, שיהיה הן שלך צדק ולא שלך צדק.

ואמרו חז"ל, כי כל מי שאינו עומד בדיבורו במקח וממכר ובכל משאו ומתנו שבינו לבין חברו, והוא חוזר בו, יש לו לקבל עליו מי שפרע, והוא שאמרו, מי שפרע מדור המבול ומדור הפלגה, יפרע ממי שאינו עומד בדיבורו. והעניין במי שאינו עומד בדיבורו, הרי זה מביא את עצמו לדבר כזבים ומרגיל עצמו בכך, ומי שמרגיל לדבר שקרים, סופו להעיד עדות שקר .

ויש בכלל הזה דרך חיים לכל השומעים זה ומתבוננים בו, שיזהרו בדיבורם, כי גדול כוח האמת וכל המחזיק במידת האמת תפלתו נשמעת, וכן אמר דוד ע"ה (תהילים קמה י"ח) "קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת". כל המכוון את פעולותיו אל האמת, הוא המתקרב אל בוראו יתברך שהוא אחד אמת".

בספר "ראשית חכמה", העוסק ב"משא ומתן באמונה", הרחיב מאוד את הדברים הנכללים בנושא חשוב ורגיש זה. הוא מציין שם שבעה דברים שלהם נזקק כל מי שחפץ שמשאו ומתנו יהיה באמונה:

א. להיות שמח בחלקו ולא לרדוף אחר הממון, בניגוד לאלה החושבים כי המטרה (להשיג ממון) מקדשת את האמצעים.

ב. להיזהר מגניבת דעת, כמו המנסה לשכנע חברו שיבוא לבקרו, ובלבו אינו רוצה לראותו בביתו והזמנתו היא רק מן השפה ולחוץ. גונב דעת הבריות ומרמה את מחשבתם עליו, נעשה כמי שגונב גם דעת עליון.

ג. להשתדל לתת לזולת קצת יותר מהמגיע לו. כי בעוון גזל, שמים נעצרים ואין המטר בא ואם רוצה שידו לא תהיה חלילה במעל, לא ידייק במשקלותיו, אלא יחזיר מעט יותר, כדי להבטיח שלא יכשל חלילה באיסור גזל.

ד. אונאת דברים, אף היא חלק מהנאמנות של המשא ומתן, ומשמעה, שלא יאמר לרעהו: זכור מעשיך הראשונים.

ה. עשיית הדין על פי הכלל של "לפנים משורת הדין". וכלשונו: "וכל ירא שמים וחרד אל דבר ה', יעשה מעצמו עם חבריו, לפנים משורת הדין".

ו. לעשות מלאכתו עבור בעל הבית בנאמנות. וכפי שכתב בלשונו: "וכשם שמצווה לתת שכר שכיר ביומו, כך מצווה לעשות מלאכת בעל הבית ללא מרמה".

ז. לא לרדת לאומנות חברו. וכאמרו: "לא יעשה לרעהו רעה, שלא ירד לאומנות חברו".

לסיכום דבריו, הדרישה לשאת ולתת באמונה, מקיפה הרבה יותר מאשר המשמעות הפשוטה של המילים. לדעתו, הדרישה כוללת בתוכה דפוסי התנהגות נעלים, הכוללים התרחקות מוחלטת מכל דבר שעלול לגרום עוול נפשי או ממוני לזולת, ואדרבה: התחשבות מוחלטת במצבו וברגשותיו של הזולת.

שכרו של הנושא ונותן באמונה

כגודל וכהיקף הדרישות הכלולות בחובה לשאת ולתת באמונה, כך גדול גם השכר למי שמקיים דרישות אלו.

ראשית, השכר הרוחני הוא עצום, שהרי רק אדם הנושא ונותן באמונה, זוכה לעלות להר ה' ולקום במקום קדשו, וכפי שכתב השאילתות שהבאנו לעיל: "מלמד שזוכה ויושב במחיצתו של הקב"ה". והרי כמה עלינו לעמול כדי שנוכל להגיע למעלה רמה זו של ישיבה במחיצת בורא העולם, ואדם הנושא ונותן באמונה, זוכה על ידי כך למעלה גבוהה זו

מלבד השכר הרוחני, הרי ששכרו של אדם זה רב גם בעולם הזה. במשלי (כח "כ) נאמר: "איש אמונות רב ברכות ואץ להעשיר לא ינקה

ו"מצודות דוד" פירש

המתעסק באמונה ולא ירמה את הבריות, הוא לרב ברכות, . "איש אמונות" אבל הממהר להעשיר את עצמו, לא יחדל מלרמות, לא יהיה נקי מהגמול הראוי.

ובספר "כד הקמח", בנושא האמונה שהובא לעיל, מוסיף ואומר: כי מי שיש לו שפת אמת, והוא נזכר בדיבורו שיוציאם על קו האמת, הדיבור ההוא יצליח ויכון לעד, ויאמנוהו בכל דבריו, כי הבריות יחזיקוהו באיש אמת, כיוון שהורגל כל ימיו לדבר אמת

ובגמרא במסכת נדה (ע:): "מה יעשה אדם ויתעשר, אמר להן ירבה בסחורה" וישא ויתן באמונה.

ובספר "שני לוחות הברית", כתב השל"ה הקדוש זי"ע דברים נפלאים בשבח האדם הנושא ונותן באמונה, וזה לשונו הזהב. ואל יחשוב האדם כשנושא ונותן באמונה שהוא חסר, אדרבא הקדוש ברוך הוא מברך מעשי ידיו. (בויקרא) אמר רבי לוי: ברכות מברכים בעליהן, קללות מקללים בעליהן. כיצד "אבן שלימה וצדק יהיה לך" (דברים כה טו) אם עשית

"כן, יהיה לך מה לישא וליתן, מה ליקח מה למכור, שכן הוא אומר: "יהיה לך ולפי כל הנ"ל, הרי שישנה הבטחה לסיעתא דשמיא מיוחדת לאדם שמשאו ומתנו באמונה. ספר "מנורת המאור" כתב דברים דומים, אך הוסיף גם נופך משלו, והנה דבריו:

וגרסינן במדרש משלי: "איש אמונות רב ברכות ואץ להעשיר לא ינקה". הנושא ונותן באמונה - נכסיו מתברכים, והקדוש ברוך הוא מזמן לו פרנסתו, מפני שבני אדם בוטחים באמונתו, ויהיה ממונם מצוי אצלו תמיד. ולא די לו "שיתפרנס מן האמונה, אלא שנקרא צדיק, שנאמר: "וצדיק באמונתו יחיה.

:ישנן בדברי "מנורת המאור" מספר נקודות מעניינות

א. מלבד ההבטחה הכללית לאדם הנושא ונותן באמונה שנכסיו יתברכו, מביא "מנורת המאור" גם את הדרך בה יתברכו נכסיו. בני אדם יתנו בו את אמונם, ויפקידו את ממונם אצלו, מכיוון שיודעים שהן שלו הוא הן, ולא שלו הוא לאו, ומה שמבטיח מקיים. ממילא יהיה הממון נמצא בידי תמיד, וברכת ה' תצליח דרכו. לכאורה, זו כוונת הפסוק בקהלת (ז א) "טוב שם משמן טוב". שמו הטוב של האדם יעמידו על רגליו ובסופו של דבר יתן לו יותר מאשר רק שמן טוב ((דברים חומריים

ב. נקודה שניה ומעניינת בדבריו, היא שהנושא ונותן באמונה, זוכה לתואר "הנעלה של "צדיק".

גישת המשפט הישראלי

סעיף 12 לחוק החוזים קובע כי "במשא ומתן לקראת חוזה חייב אדם לנהוג בדרך מקובלת ובתום לב." עקרון תום הלב הוכנס אל המשפט הישראלי עם חקיקת חוק החוזים הכללי בשנת 1973. עקרון תום הלב מהווה עבור חוק החוזים ערך מוסף של עקרונות מוסריים כגון: נאמנות, אמונה, יושר והגינות. כל אדם שהינו צד בחוזה, מחויב לנהוג בתום לב, ללא יוצא מן הכלל. הדרישה לנהוג בתום לב בעת משא ומתן לקראת הסכם מכילה את החובה להתחשב באינטרסים של הצד השני לחוזה, ולשתף עימו פעולה להגשמת המטרה: קיום החוזה.

יסוד תום הלב במהלך משא ומתן לקראת חוזה נבדק לפי סטנדרט האדם הסביר (כלומר, האדם הממוצע, לדעת בית המשפט). במסגרת הבדיקה נשאלת השאלה: האם מדובר בהתנהגות סבירה ההולמת שני צדדים העומדים בפני חתימה על חוזה קיומה של החובה אינו מותנה בחתימה על חוזה. הפסיקה קבעה, כי במידה שהופרה חובת תום הלב במהלך משא ומתן לפני חתימה על חוזה, קמה עילת תביעה המקנה סעד של פיצויים - וזאת בין אם נכרת חוזה ובין אם לא נכרת חוזה. הפסיקה אף הרחיבה וקבעה, כי חובת תום הלב במשא ומתן חלה לא רק במישור יחסי שני צדדים ישירים לחוזה, אלא גם במישור היחסי שבין צד לחוזה ושלוחו של צד אחר לחוזה, למשל עורך דין המייצג צד מסוים

חוסר תום לב בעת משא ומתן – כיצד זה בא לידי ביטוי?

חוסר תום לב במשא ומתן לקראת חתימה על הסכם נקבע לעיתים עקב אי מסירת פרטים או עובדות, שעל פי הנסיבות הקונקרטיות היה מקום לצפות כי יימסרו. הפסיקה קבעה כי בנסיבות מסוימות, אדם המנהל משא ומתן, נדרש לחשוף פרטים מסוימים מיוזמתו, וזאת ללא קשר לשאלות שנשאלות או לא נשאלות על-ידי הצד השני למשא ומתן.

חובת גילוי מתקיימת באותן נסיבות, בהן אדם סביר היה רואה לנכון כי יש לגלות פרטים לצד האחר. חוסר תום לב במשא ומתן נקבע גם במקרים בהם לא מסר צד אחד לשני את זהותו של המתקשר, כאשר ידע כי זהות המתקשר חשובה לאותו צד, וכן במקרים בהם ניהל צד כלשהו משא ומתן לשם קבלת מידע בלבד, ללא שום כוונה להתקשר בחוזה עתידי. הפסיקה קבעה כי הפסקת משא ומתן ללא צידוק סביר, אף היא יכולה להוות חוסר תום לב.

מצב נוסף של חוסר תום לב בעת משא ומתן לצורכי הסכם, קשור לטכניקה של ניהול משא ומתן. העלאת הצעות חדשות ובלתי סבירות במהלך משא ומתן, דחיית הצעות סבירות שהעלה הצד השני, נסיגה מהסכמות שהושגו, חזרה מהצעות שכבר הועלו - כל אלו עלולים להצביע על התנהגות הלוקה בחוסר תום לב.

נפגעת מחוסר תום לב בעת משא ומתן? החוק לצידך

הסעד שמעניק חוק החוזים לצד שנפגע עקב ניהול משא ומתן בחוסר תום לב הינו פיצויים. מטרת הפיצויים - להביא את הצד הנפגע למצב בו היה לולא נכנס למשא ומתן לקראת חתימה על הסכם, או לולא היו נוהגים עימו בחוסר תום לב יצוין, כי ניהול משא ומתן הינו סוגיה מורכבת, שכן לעיתים חלה חובת גילוי מצידו של צד למשא ומתן בסיטואציות של אי בהירות, בהן לא ברור מהו המידע שיש חובה לחשוף מול הצד השני. בסיטואציות כאלה רצוי לקבל ייעוץ מקצועי טרם המשא ומתן. משרד עורך דין דרור גלמן מעניק ליווי משפטי לקראת ובעת משא ומתן לביצוע חוזה, כולל הפקת חוזה, אם וכאשר יידרש הדבר בבוא העת.

תום לב בעת ביצוע חוזה

גם בשלב שלאחר כריתת החוזה, כאשר הצדדים לחוזה מקיימים את שהתחייבו בו, עליהם לעשות זאת בתום לב. כל צד לחוזה מחויב לפעול בחריצות ובהגינות להגשמת כוונתם המשותפת של הצדדים, בהתאם לרוח העסקה, ותוך שיתוף פעולה עם הצד האחר והתחשבות באינטרסים שלו. נושא זה מוסדר בסעיף 39 לחוק החוזים: "בקיום של חיוב הנובע מחוזה יש לנהוג בדרך מקובלת ובתום-לב; והוא הדין לגבי השימוש בזכות הנובעת מחוזה.

ההבדל בין גישת המשפט העברי לבין גישת המשפט הישראלי?

בגישת המשפט העברי בנושא לשאת ולתת באמונה מדובר על העבר שבו התנהלו בנושא זה בתורה במקרא ברד"ק שהיו נהלים שעל פיהם היה צריך להתנהל, במשפט הזה רוב הנושא והמדובר זהו בעניין הדת האמונה הכבוד והערכים ולהאמין בבורא עולם ולהבין שכל מה שקורה בעולם זהו רק מבורא עולם לטוב ולרע לעומת זאת בגישת המשפט הישראלי מדובר יותר על חוקים שנחקקו בחוק ובמידה ולא נפעל על פיהם נהיה תחת גזרת דין בעקבות אי היענות לחוק.

ביבליוגרפיה

<http://www.justice.gov.il/Units/Mishpatlvri/Psika/6chovatgiluidrori.doc>

<http://www.hamishpat.com/upload/511-notebook-2011-eric.doc>